

М. РОГАНОВА, Ю. СИРОВА, Л. ПРИТУЛЯК,
Підготовка майбутнього вихователя до роботи з розвитку мовленнєвої та комунікативної
компетенції дітей старшого дошкільного віку

DOI 10.31865/2414-9292.24.2025.349741

УДК 378.011.3-051:373.2]:81-028.31:57.081.1(045)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО РОБОТИ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Марина Роганова

доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри теорії та методики дошкільної освіти
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0003-3616-2282
marinavik@ukr.net

Юлія Сирова

кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0003-4964-5451
yuliya_syrovaya@ukr.net

Людмила Притуляк

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0003-2031-152X
genamoryaka@gmail.com

Анотація. У статті висвітлюються особливості підготовки майбутніх вихователів до роботи, спрямованої на розвиток мовленнєвої та комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Особливу увагу приділено важливості професійно-педагогічної діяльності, яка передбачає досягнення основних цілей навчання та успішне вирішення освітніх, методичних і виховних задач. Зазначається значення знань про специфіку педагогічного спілкування, володіння професійним мовленням, а також дотримання норм мовленнєвої поведінки, що забезпечують ефективність і результативність роботи вихователя у сфері дошкільної освіти. Акцентовано, що мовленнєвий і комунікативний розвиток дітей є ключовим інструментом для встановлення ними контакту з навколишнім світом та сприяє процесу їх соціалізації.

Готовність майбутніх вихователів до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку визначено як складну професійно значущу якість особистості, яка визначає успішність вирішення професійно-педагогічних завдань

мовленнєвого та комунікативного розвитку дітей дошкільного віку в умовах стандартизації дошкільної освіти. Визначено складові готовності майбутніх вихователів до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний, креативний, емотивний, а також їх показники.

Акцентовано увагу на особливостях організації педагогічного процесу в закладі вищої освіти педагогічного спрямування, орієнтованих на перетворення теоретичних, методологічних, методичних і технологічних знань у сфері дошкільної педагогіки в практичну діяльність з дітьми. Це досягається через застосування міждисциплінарних зв'язків освітніх компонентів, у яких інтегровано методику розвитку мовлення дітей у різних видах активності, таких як театральномовленнєва, театральнo-ігрова, образотворчo-мовленнєва, музичномовленнєва та інші.

Зроблено висновок, що для формування високого рівня готовності майбутніх вихователів до роботи з розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку з урахуванням специфіки цієї сфери професійного становлення фахівців необхідна розробка та наукове обґрунтування концептуальної моделі підготовки студентів педагогічного ЗВО до ефективної роботи з мовленнєвого розвитку; включення в підготовку майбутніх вихователів змістовних компонентів готовності, що підсилюють мовленнєву комунікативну складові; технологічне забезпечення цього процесу на основі розробки діагностичних методик, що дозволяють встановлювати наявний рівень даного виду готовності, який характеризує майбутнього вихователя дошкільної освіти як професіонала, що розуміє загальнолюдську цінність періоду дошкільного дитинства, мотиви та потреби у вирішенні професійно-педагогічних завдань у сфері розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: мовленнєва компетентність; комунікативна компетентність; старший дошкільний вік; розвиток мовлення; готовність; педагог дошкільної освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Реформування змісту дошкільної освіти та гуманізація її освітніх цілей в Україні відображають важливу складову загального процесу оновлення світових і європейських освітніх систем. Суттєвого значення набирає впровадження компетентнісної парадигми, яка спрямовує увагу педагогів на використання інтегрованого та цілісного підходу у розвитку особистості дітей. Сьогодні суспільство покладає свої сподівання передусім на виховання життєздатної, гнучкої, свідомої, креативної особистості, здатної адаптуватися до змін навколишнього середовища.

Початок цього складного завдання нерозривно пов'язаний із дошкільним віком, адже саме у цей період формується основа оптимістичного погляду на життя, закладаються моральні правила і норми поведінки, розвивається довільна діяльність, а також забезпечується формування мовленнєвих компетентностей та інших фундаментальних якостей особистості. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у забезпеченні якісної підготовки майбутніх вихователів до виконання завдань із розвитку мовленнєвої культури та компетенції дітей у сучасних дошкільних навчальних закладах.

Проблема підготовки конкурентоспроможних фахівців у галузі дошкільної освіти тісно пов'язана з процесами модернізації вищої освіти, пошуком нових ефективних шляхів вдосконалення навчального процесу, що має забезпечувати розвиток творчого потенціалу молодих спеціалістів. У процесі професійної підготовки вихователів необхідно враховувати специфічні особливості їх майбутньої професійної діяльності, зокрема орієнтувати навчання на досягнення основних освітніх цілей, вирішення різноманітних навчально-методичних і виховних завдань. Це стає можливим завдяки знанням про специфіку педагогічного спілкування, досконалому володінню професійним мовленням і нормами мовленнєвої поведінки, що значно підвищує ефективність роботи педагога.

Важливо акцентувати, що мовленнєвий розвиток відіграє ключову роль у встановленні контакту дитини з навколишнім світом і є основним інструментом її соціалізації. Крім того, мовленнєва компетенція стає однією з базових характеристик особистості, яка активно формується саме в дошкільному віці, закладаючи основи для подальшого гармонійного розвитку. Враховуючи ці аспекти, до змісту професійної підготовки вихователів варто додати додатковий компонент, спрямований на забезпечення їх здатності до комунікативно-творчої діяльності та ефективного формування мовленнєвої компетенції дітей. Таким чином, саме цей інтегрований підхід закладає міцні основи для успішного функціонування сучасної системи дошкільної освіти.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема опанування основ професійного мовлення й мовленнєвої поведінки вихователя може бути вирішена ефективно за умови, що навчальний процес базуватиметься на єдиній концепції, у межах цілісного курсу, розробленого спеціально для студентів педагогічних закладів вищої освіти. Ця концепція має спиратися на підхід, що орієнтується на пошук, теоретичне осмислення та практичне впровадження оптимальних способів оволодіння ефективним та успішним мовленням. Дослідження, присвячені готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності та способів її формування у вищій школі, проводили А. Войченко, І. Дичківська, М. Дьяченко, І. Зязюн, Н. Кичук, О. Савченко, Р. Скульський, С. Сисоєва й інші вчені. Щодо проблематики мовленнєвої компетентності дошкільників, її активно вивчають Баранова, 2019; Білан, 2002; Богуш, 2005; 2011; Бенера, Маліновська, 2014; Гавриш, Крутій, 2019; Гужанова, 2019; Гончаренко, 2009; Котелянець, 2020; Маркотенко, 2011; Рогачко-Островська, 2020; Піроженко, 2009; Товкач, 2010; 2012; Сирова, 2021; 2024 та інші дослідники. У контексті Болонського процесу як нової історичної реальності

виникає потреба переосмислення традиційної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти. А. Богуш зазначає, що основу формування педагога має становити особистісно орієнтована модель освіти. Цей процес повинен передбачати органічну єдність психологічних, педагогічних і методичних знань, а системність, як основна характеристика навчально-виховного процесу у вищій школі, має виступати ключовою ознакою (Богуш, 2011). Підготовка майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу має свою специфіку, зумовлену віковими та індивідуально-психологічними особливостями вихованців і специфікою навчально-виховного процесу в сучасних дошкільних освітніх закладах. Вихователі покликані розвивати усне мовлення дітей, навчати їх рідної мови та формувати культуру мовленнєвого спілкування. Нині затребувані вихователі нової формації, здатні вирішувати нові професійні завдання в умовах стандартизації дошкільної освіти. Рівень професійної підготовки вихователя впливає на успішність роботи з розвитку мовлення дошкільників у сучасних освітніх середовищах.

Метою цієї статті є детальне висвітлення особливостей підготовки майбутніх вихователів до їхньої професійної діяльності, зокрема до формування комунікативно-мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку. У центрі уваги – напрями вдосконалення професійної підготовки педагогів та підвищення їхньої кваліфікації для досягнення високих результатів у цій важливій сфері.

Результати дослідження. Основними складовими професіоналізму вихователя є не тільки компетентність і володіння системою вмінь, а й ретельно вибудована методика роботи. Це особливо актуально у процесі формування мовленнєвої компетенції дошкільників. Саме вихователі дошкільних закладів відіграють провідну роль у розвитку мовленнєвих навичок дітей, навчанні їх рідної мови та формуванні культури мовленнєвого спілкування. Майбутній фахівець має володіти спеціальними знаннями, практичними вміннями та сформованими навичками, що дозволяють виконувати це завдання якісно й результативно. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від науково обґрунтованої системи педагогічного впливу, оволодіння професійними вміннями та навичками вихователя, а також його вміння використовувати власне мовлення як зразок для вихованців.

Передусім варто звернути увагу на те, що таке компетентність дитини дошкільного віку загалом і мовленнєва компетентність зокрема. Згідно з Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», компетентність визначається як цілісна характеристика розвитку особистості, що містить достатній для її віку рівень сформованості провідної діяльності, всіх

видів активності та базових якостей. Цей комплексний підхід дає змогу забезпечити повноцінний розвиток дитячої особистості (Базова програма «Я у світі», 2008).

Процес мовленнєвого розвитку у дошкільників тісно пов'язаний із формуванням різноманітних типів компетенцій: когнітивно-комунікативної, орієнтувально-планувальної, організаційно-комунікативної, мовленнєвої та комунікативно-діяльнісної. Такий багаторівневий підхід забезпечує комплексний розвиток дитини. На думку дослідників, таких як А. Гончаренко та А. Богуш, мовленнєва компетенція передбачає здатність дітей не лише вирішувати завдання комунікативного характеру шляхом відповідного добору засобів і способів вираження думок, але й створювати змістовні монологічні (розповідь, опис, міркування) і діалогічні (бесіда, діалог-обговорення) висловлювання (Богуш, 2011), (Гончаренко, 2009). Крім того, важливим аспектом є використання невербальних засобів виразності, таких як міміка, жести або інтонаційне забарвлення мовлення (Сирова, 2024).

Триєдина мета цілеспрямованої роботи над розвитком мовлення дошкільників полягає у формуванні мовленнєвої компетенції, яка виступає однією з ключових базисних характеристик особистості. Цей процес орієнтований на активне й систематичне застосування взаємопов'язаних педагогічних підходів: розвиток мовлення, навчання мови та мовленнєве виховання. У дошкільному дитинстві формування мовлення охоплює всі рівні – фонетичний, лексичний, граматичний, текстовий, адже дитина опановує основні мовні одиниці: звуки, слова, словоформи, словосполучення, речення і тексти.

Таким чином, ефективність розвитку мовлення забезпечується гармонійним взаємозв'язком між завданнями формування звукової культури мовлення, збагаченням словникового запасу, становленням граматично правильного мовлення та розвитком діалогічного й монологічного висловлювання. Слід зазначити, що навчання мови та розвиток мовлення дітей не обмежуються лише використанням мовної системи чи мовленнєвою діяльністю. Базовий компонент мовленнєвого розвитку дитини-дошкільника охоплює такі елементи: діалогічну, монологічну, лексичну, фонетичну, граматичну компетенції, а також загальні мовленнєві навички.

Отже, майбутній вихователь дошкільного закладу має володіти достатнім обсягом знань, умінь і навичок для ефективного впровадження роботи, яка сприятиме високим результатам у формуванні мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку.

Спираючись на позиції інтегрованого підходу, ми розуміємо готовність майбутніх вихователів до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку як складну професійно значущу якість особистості, яка визначає успішність вирішення професійно-педагогічних завдань мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку в умовах стандартизації дошкільної освіти. Виходячи з існуючих уявлень про готовність до різних аспектів професійної діяльності, нами визначена структура готовності майбутніх вихователів до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку, до якої включені компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний, креативний, емотивний.

Мотиваційно-ціннісний компонент передбачає наявність позитивного настрою, інтересів, потреб, які в сукупності забезпечують стійку мотивацію майбутніх вихователів до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку. Його аксіологічний аспект пов'язаний з проблемами ціннісного осмислення мовленнєвого розвитку особистості та значущості освіти в цьому процесі. Він складається з двох складових: а) мотиваційної, що характеризується такими показниками-ознаками, як інтерес до мовленнєвого розвитку дітей, потреба у вивченні та підвищенні знань у галузі розвитку мовлення, мотиви професійної діяльності, спрямованої на мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку тощо. Узагальненим критерієм його вираженості є сформованість мотивів і потреб у реалізації знань про особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку в педагогічній діяльності; б) ціннісного (аксіологічного), основним показником якого є визнання значущості мовленнєвого розвитку дітей раннього віку. Критерієм сформованості готовності є усвідомлення значущості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку як цінності.

Когнітивний компонент допомагає систематизувати інформацію на єдиній концептуальній основі, за єдиною логікою. Він передбачає оволодіння не тільки певним рівнем знань, а й становлення педагогічного кругозору вихователя, а також можливість постійного поповнення та оновлення знань. Основними показниками цього компонента готовності виступають знання в сфері лінгвістики та теорії і технології розвитку мовлення дітей: теоретичні, методологічні, методичні, технологічні; основи розвитку мовлення дітей раннього віку та його особливості, а також прояв пізнавальної активності в сфері мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку. Як критерії сформованості теоретичного компонента були визначені: ерудиція та обізнаність у сфері мовленнєвого розвитку дітей раннього віку; система знань про розвиток

мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку в умовах предметно-просторового розвивального середовища дошкільної освітньої організації.

Діяльнісний компонент забезпечує безпосереднє вирішення теоретичних і практичних професійно-педагогічних завдань, проектування нових цілей навчання, принципів, педагогічних технологій. Вміння використовувати сучасні педагогічні технології, засоби, методи, прийоми, що дозволяють вибудувати інноваційні концепції мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку, що враховують потреби їх особистості. Він складається з процесуальної та операційної складових: а) процесуальна (професійна складова педагогічної діяльності) включає в себе такі показники: вміння вести пізнавальний діалог з дітьми; вміння організовувати взаємодію; вміння встановлювати освітні відносини, орієнтовані на розвиток мовлення дітей раннього віку. Критеріями її сформованості є: організація педагогічної взаємодії з дітьми раннього віку, педагогічна діяльність, що стимулює мовленнєву активність дітей дошкільного віку в предметно-просторовому розвивальному середовищі ЗДО; б) операційна (технологічна складова) характеризується такими навичками: організаторськими, комунікативними, перцептивними, прогностичними, проєктивними тощо. Критерієм сформованості цієї складової є вміння підбирати адекватні методичні засоби, що забезпечують розвиток мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку.

Рефлексивний компонент виконує рефлексивно-регулятивну функцію. Він визначається загальнокультурною компетентністю майбутніх вихователів у галузі розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку, передбачає визначення конкретних напрямків самовдосконалення особистості, актуалізацію внутрішніх сил її саморозвитку і дає можливість діагностувати власні якості та властивості і на основі складання автопортрета коригувати і вибудовувати образ висококультурної людини. Оціночний компонент включає в себе три складові: діагностичну, рефлексивну, коригувальну. Діагностичну складову характеризують такі ознаки: оцінка, самооцінка і самоаналіз педагогічної діяльності, орієнтованої на розвиток мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку. Рефлексивна складова виражається в усвідомленні сутності мовного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Коригуюча складова виражається в оволодінні способами корекції педагогічної взаємодії, спрямованої на розвиток мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку. Критеріями її є корекція рівня розвитку власного мовлення; усвідомлення значущості

мовленнєвої компетентності в розвитку, вихованні та навчанні дітей старшого дошкільного віку.

Креативний компонент містить такі ознаки: наявність елементів творчого мислення, творча фантазія, професійна творчість. Критерієм є досвід творчої діяльності з реалізації завдань розвитку мовлення дітей раннього віку.

Емотивний компонент включає емоційно-чуттєву складову, показниками якої є прояв позитивних емоцій у процесі розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку емпатійні (бажання прагнення змінити власну точку зору). Критерієм сформованості компонента виступає досвід емоційного та емпатійного ставлення до дітей старшого дошкільного віку в процесі розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку. На основі визначених критеріїв і компонентів готовності можна виділити такі рівні готовності майбутніх вихователів до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку.

Проаналізуємо дисципліни, які забезпечують ефективне формування готовності майбутніх вихователів до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку, передбачені навчальним планом спеціальності 012 Дошкільна освіта. Знання про розвиток особистості дошкільника майбутні педагоги здобувають у процесі вивчення дисциплін психологічного циклу. Вихователі засвоюють методи та прийоми розвитку й навчання дітей під час опанування спеціалізованих методик. Зокрема, майбутнім фахівцям важливо опанувати дисципліни психологічного спрямування, такі як «Дитяча психологія», та методичного характеру, зокрема «Дошкільна лінгводидактика», «Культура мовлення та виразне читання», «Художня праця та образотворча діяльність із методикою», «Теорія і методика фізичного виховання», «Методика ознайомлення дошкільників із довкіллям», «Художньо-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку». Узгодження змісту вивчення цих дисциплін дозволяє значно підвищити рівень підготовки майбутніх вихователів до формування креативного мовлення у дітей дошкільного віку. У робочих програмах дисциплін, які спрямовані на професійно-мовленнєву підготовку студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта, передбачено курс «Дошкільна лінгводидактика». У межах цієї програми на основі принципу міждисциплінарності детально розглядається методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку через різні види діяльності: театральномовленнєву, театральномігрову, образотворчомовленнєву, музичномовленнєву тощо. Програма також акцентує увагу на змісті й характеристиках словесної та

мовленнєвої творчості дітей. Організація міждисциплінарних зв'язків у процесі підготовки педагогів сприяє виробленню навичок інтеграції знань із різних дисциплін. Такий підхід дозволяє більш ефективно вирішувати педагогічні завдання та адаптувати теоретичні знання до практичної роботи з дітьми. Інтеграція знань забезпечує гнучкість і мобільність у використанні вмінь і навичок для розвитку креативного мовлення у дошкільників під час навчальної та педагогічної практики.

Таким чином, професійна підготовка майбутнього вихователя до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку – це інтегративна освіта, всі компоненти якої взаємопов'язані і взаємозумовлені, і відсутність одного з них призводить до виникнення диспропорції в структурі готовності педагога. (Рогачко-Островська, 2020). Наявність сформованої професійної готовності майбутнього вихователя до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку виступає фундаментальною умовою успішної її реалізації і характеризується: позитивним розвитком процесу професійної підготовки студентів педагогічних вузів; наявністю умов модифікації професійних дій для успішного вирішення складних педагогічних ситуацій, труднощів; конкретизацією процесу самовираження, самореалізації студента; персоніфікацією професійної готовності; професійною ідентифікацією та самовизначенням у професії; впорядкуванням та гармонізацією в процесі праці всіх компонентів професійно-педагогічної діяльності. Найважливішою сутнісною характеристикою професійної готовності майбутніх вихователів до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку є становлення і формування професійної спрямованості.

Практична підготовка майбутніх вихователів до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку є пріоритетною. Щоб знання набули діяльнісного характеру, потрібна спеціальна організація педагогічного процесу в педагогічному ЗВО, спрямованого на трансформацію теоретичних, методологічних, методичних, технологічних знань у сфері педагогіки раннього віку в конкретній практичній діяльності з дітьми. Для того щоб сформувати ті чи інші вміння у студентів, його потрібно включити в спеціально організовану діяльність, щоб вона одночасно і вимагала, і розвивала вміння, необхідні майбутньому вихователю для розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, зробимо висновок, що для формування готовності майбутніх вихователів до роботи з розвитку мовленнєвої

та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку з урахуванням специфіки цієї сфери професійного становлення фахівців ми пропонуємо наступне: розробка та наукове обґрунтування концептуальної моделі підготовки студентів педагогічного вузу до ефективної роботи з розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку; включення в підготовку майбутніх вихователів змістовних компонентів, що підсилюють мовну складову; технологічне забезпечення формування готовності майбутніх вихователів до розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку, обґрунтування організаційно-педагогічних умов; розробка оціночних методик, що дозволяють встановлювати високий рівень даного виду готовності, який характеризує майбутнього вихователя дошкільної освіти, професіонала, що розуміє загальнолюдську цінність періоду дошкільного дитинства, мотиви та потреби у вирішенні професійно-педагогічних завдань у сфері розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку яскраво виражені. Такий вихователь освоїв теоретичні, методологічні, методичні знання в сфері дошкільної педагогіки, може використовувати їх у практичній діяльності з дітьми старшого дошкільного віку, усвідомлює значимість мовленнєвого розвитку дітей, володіє способами діагностики та корекції педагогічної взаємодії з дітьми старшого дошкільного віку, має потенціал професійної творчості. Проведене в подальшому дослідження дозволить визначити траєкторію формування готовності майбутніх вихователів до розвитку мовлення дітей раннього віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова, В., & Мардарова, І. (2019). Підготовка майбутніх вихователів до розвитку мовлення дошкільників засобами ІКТ. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 1(64), 161–166.
2. Бенера, В., & Маліновська, Н. (2014). *Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: Навчально-методичний посібник*. Слово.
3. Білан, О. І. (2003). *Організація роботи і планування з навчання дошкільників розповідання засобами ілюстрації*. Львів.
4. Богуш, А. (Ред.). (2005). *Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: Навчальний посібник* (Ч. I–II). Слово.
5. Богуш, А. (2011). *Мовленнєвий компонент дошкільної освіти*. Ранок.
6. Богуш, А., & Гавриш, Н. (2011). *Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник* (2-ге вид., доп.). Слово.
7. Богуш, А., & Гавриш, Н. (2012). Оптимізація мовленнєвої роботи з дітьми в розвивальному середовищі дошкільного навчального закладу. *Дошкільне виховання*, 10, 8–14.
8. Гавриш, Н., & Крутій, К. (2019). Як змінювалися підходи до розвитку мовлення дітей. *Дошкільне виховання*, 10, 7–10.

9. Гончаренко, А. М. (2009). *Розвиток мовленнєвої компетенції старших дошкільників*. Світич.
10. Гужанова, Т. С. (2019). Місце «Методики формування мовленнєвої компетенції дошкільників» у підготовці майбутніх вихователів. У О. О. Максимова & М. А. Федорова (Ред.), *Актуальні проблеми та перспективи дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі: Збірник науково-методичних праць* (с. 10–12). ФОП Левковець.
11. Кононко, О. Л. (Ред.). (2008). *Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі"* (2-ге вид., випр.). Світоч.
12. Котелянець, Ю. (2020). Підготовка майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей дошкільного віку. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 17(1), 40–48. [https://doi.org/10.35387/od.1\(17\).2020.40-48](https://doi.org/10.35387/od.1(17).2020.40-48)
13. Маркотенко, Т. С. (2011). *Увиразнення мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів соціально-обрядовими фразеологізмами* [Автореферат кандидатської дисертації].
14. Піроженко, Т. О. (2009). *Мовленнєве зростання дошкільника*. Грайлик.
15. Рогачко-Островська, М. С. (2020). Креативне мовлення майбутніх вихователів. У *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції* (с. 219–220).
16. Семенюк, Р. (2009). Сучасні вимоги до підготовки та проведення занять із мовленнєвого спілкування з дітьми раннього та дошкільного віку. *Палітра педагога*, 5, 15–16.
17. Сирова, Ю. В., Чаговець, А. І., & Колосова, С. В. (2021). Підготовка здобувачів освіти до формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку в процесі пошуково-дослідної діяльності в природі. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 35(6), 262–266.
18. Сирова, Ю. В., Яковенко, В. В., & Колосова, С. В. (2024). Технології формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку в інклюзивних групах закладу дошкільної освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*, 82, 154–160.
19. Товкач, І. (2010). Підготовка студентів до організації роботи з усвідомлення дошкільниками мовлення. *Наука і освіта*, 7, 245–248.
20. Товкач, І. (2012). Любов до книги плекаємо з малку. *Дошкільне виховання*, 11, 50.
21. Трифонова, О. С. (2008). *Виховання звукової культури мовлення дітей середнього дошкільного віку* [Монографія]. СВД Черкасов.

PREPARING FUTURE TEACHERS TO WORK ON DEVELOPING THE LANGUAGE AND COMMUNICATION SKILLS OF OLDER PRESCHOOLERS

Maryna Roganova

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Professor of the Department of Theory and Methods of Preschool Education
Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy of the Kharkiv Regional Council,
Kharkiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0003-3616-2282

marinavik@ukr.net

Yuliya Syrova

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

М. РОГАНОВА, Ю. СИРОВА, Л. ПРИТУЛЯК,
Підготовка майбутнього вихователя до роботи з розвитку мовленнєвої та комунікативної
компетенції дітей старшого дошкільного віку

Head of the Department of Theory and Methods of Preschool Education
Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy of the Kharkiv Regional Council,
Kharkiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0003-4964-5451

yuliya_syrovaya@ukr.net

Liudmyla Prytuliak

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Preschool
Education

Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy of the Kharkiv Regional Council,
Kharkiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0003-2031-152X

genamoryaka@gmail.com

Abstract. The article highlights the peculiarities of training future educators for work aimed at developing the speech and communication skills of older preschool children. Particular attention is paid to the importance of professional and pedagogical activities, which involve achieving the main goals of education and successfully solving educational, methodological, and educational tasks. The importance of knowledge about the specifics of pedagogical communication, mastery of professional speech, and adherence to the norms of speech behavior, which ensure the effectiveness and efficiency of the educator's work in the field of preschool education, is noted. It is emphasized that the speech and communicative development of children is a key tool for establishing contact with the surrounding world and contributes to the process of their socialization.

The readiness of future educators to develop the speech and communication skills of older preschool children is defined as a complex professionally significant personal quality that determines the success of solving professional and pedagogical tasks of speech and communication development of preschool children in the context of standardization of preschool education. The components of the readiness of future educators to develop the speech and communication skills of older preschool children have been identified: motivational-value, cognitive, activity-based, reflective, creative, emotive, as well as their indicators.

Emphasis is placed on the peculiarities of organizing the pedagogical process in higher education institutions of a pedagogical orientation, focused on transforming theoretical, methodological, methodological, and technological knowledge in the field of preschool pedagogy into practical activities with children. This is achieved through the application of interdisciplinary links between educational components, which integrate methods for developing children's speech in various types of activities, such as theatrical speech, theatrical play, visual speech, musical speech, and others.

It was concluded that in order to develop a high level of readiness among future educators to work on the development of speech and communication skills in older preschool children, taking into account the specifics of this area of professional development, it is necessary to develop and scientifically substantiate a conceptual model for training students of pedagogical higher education institutions to work effectively on speech development; the inclusion in the training of future educators of substantive components of readiness that strengthen the speech and communication components; technological support for this process based on the development of diagnostic methods that allow establishing the current level of this type of readiness, which characterizes the future preschool educator as a professional who understands the universal value of the preschool period,

the motives and needs in solving professional and pedagogical tasks in the field of developing the speech and communicative competence of older preschool children.

Keywords: speech competence; communicative competence; older preschool age; speech development; readiness; preschool educator.

REFERENCES

1. Baranova, V., & Mardarova, I. (2019). Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do rozvytku movlennia doshkilnykiv zasobamy IKT [Preparation of future educators for the development of preschoolers' speech by means of ICT]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedagogichni nauky*, 1(64), 161–166.
2. Benera, V., & Malinovska, N. (2014). *Teoriia ta metodyka rozvytku ridnoi movy ditei: Navchalno-metodychnyi posibnyk* [Theory and methods of native language development in children: Educational-methodical manual]. Slovo.
3. Bilan, O. I. (2003). *Orhanizatsiia roboty i planuvannia z navchannia doshkilnykiv rozpovidannia zasobamy iliustratsii* [Organization of work and planning for teaching preschoolers storytelling through illustrations]. Lviv.
4. Bohush, A. (Ed.). (2005). *Doshkilna linhvodydaktyka. Khrestomatiia: Navchalnyi posibnyk* [Preschool linguodidactics. Reader: Educational manual] (Pt. I–II). Slovo.
5. Bohush, A. (2011). *Movlennieviyi komponent doshkilnoi osvity* [Speech component of preschool education]. Ranok.
6. Bohush, A., & Havrysh, N. (2011). *Doshkilna linhvodydaktyka: Teoriia i metodyka navchannia ditei ridnoi movy: Pidruchnyk* [Preschool linguodidactics: Theory and methods of teaching children their native language: Textbook] (2nd ed.). Slovo.
7. Bohush, A., & Havrysh, N. (2012). Optymizatsiia movlennievoi roboty z ditmy v rozvyvalnomu seredovyshchi doshkilnoho navchalnoho zakladu [Optimization of speech work with children in the developmental environment of a preschool educational institution]. *Doshkilne vykhovannia*, 10, 8–14.
8. Havrysh, N., & Krutii, K. (2019). Yak zminiuvalsia pidkhody do rozvytku movlennia ditei [How approaches to children's speech development changed]. *Doshkilne vykhovannia*, 10, 7–10.
9. Honcharenko, A. M. (2009). *Rozvytok movlennievoi kompetentsii starshykh doshkilnykiv* [Development of speech competence in older preschoolers]. Svitych.
10. Huzhanova, T. S. (2019). Mistse "Metodyky formuvannia movlennievoi kompetentsii doshkilnykiv" u pidhotovtsi maibutnikh vykhovateliv [The place of "Methods of forming speech competence of preschoolers" in the training of future educators]. In O. O. Maksymova & M. A. Fedorova (Eds.), *Aktualni problemy ta perspektyvy doshkilnoi osvity v suchasnomu osvitnomu prostori: Zbirnyk nauково-metodychnykh prats* [Current problems and prospects of preschool education in the modern educational space: Collection of scientific and methodological works] (pp. 10–12). FOP Levkovets.
11. Kononko, O. L. (Ed.). (2008). *Bazova prohrama rozvytku dytyny doshkilnoho viku "Ja u Sviti"* [Basic program for the development of preschool children "I am in the World"] (2nd ed.). Svitoch.
12. Kotelianets, Yu. (2020). Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do rozvytku kreatyvnoho movlennia ditei doshkilnoho viku [Preparation of future educators for the development of creative speech in preschool children]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy*, 17(1), 40–48. [https://doi.org/10.35387/od.1\(17\).2020.40-48](https://doi.org/10.35387/od.1(17).2020.40-48)
13. Markotenko, T. S. (2011). *Uvyraznennia movlennia maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv sotsialno-obriadovymy frazeolohizmamy* [Expressiveness of speech of future educators of preschool educational institutions through social-ritual phraseological units] [Doctoral dissertation abstract].

14. Pirozhenko, T. O. (2009). *Movlennieve zrostannia doshkilnyka* [Speech growth of a preschooler]. Hraïlyk.
15. Rohachko-Ostrovskya, M. S. (2020). Kreatyvne movlennia maibutnikh vykhovateliv [Creative speech of future educators]. In *Aktualni problemy filologii i profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv u polikulturnomu prostori: Materialy VI mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Current problems of philology and professional training of specialists in a multicultural space: Proceedings of the 6th International Scientific-Practical Conference] (pp. 219–220).
16. Semeniuk, R. (2009). Suchasni vymohy do pidhotovky ta provedennia zaniat iz movlennievoho spilkuvannia z ditmy rannoho ta doshkilnoho viku [Modern requirements for the preparation and conduct of classes on speech communication with children of early and preschool age]. *Palitra pedahoha*, 5, 15–16.
17. Syrova, Yu. V., Chahovets, A. I., & Kolosova, S. V. (2021). Pidhotovka zdobuvachiv osvity do formuvannia movlennievoi kompetentnosti ditei doshkilnoho viku v protsesi poshukovo-doslidnoi diialnosti v pryrodі [Preparation of students for the formation of speech competence in preschool children in the process of search and research activities in nature]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 35(6), 262–266.
18. Syrova, Yu. V., Yakovenko, V. V., & Kolosova, S. V. (2024). Tekhnolohii formuvannia movlennievoi kompetentnosti ditei doshkilnoho viku v inkluzyvnykh hrupakh zakladu doshkilnoi osvity [Technologies for forming speech competence in preschool children in inclusive groups of preschool education institutions]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, 82, 154–160.
19. Tovkach, I. (2010). Pidhotovka studentiv do orhanizatsii roboty z usvidomlennia doshkilnykamy movlennia [Preparation of students for organizing work on speech awareness in preschoolers]. *Nauka i osvita*, 7, 245–248.
20. Tovkach, I. (2012). Liubov do knyhy plekaiemo zmalku [We cultivate love for books from early childhood]. *Doshkilne vykhovannia*, 11, 50.
21. Tryfonova, O. S. (2008). *Vykhovannia zvukovoï kultury movlennia ditei serednoho doshkilnoho viku* [Education of sound culture of speech in middle preschool children] [Monograph]. SVD Cherkasov.

Матеріали надійшли до редакції
15.09.2025 р.